

LBRIS

We know
books

N. Iorga

Un apărător al săracilor
„Domnul Tudor” din Vlădimiri
(cca. 1780 - 1821)

Ediție îngrijită, notă asupra ediției și
cuvânt introductiv de *Alin L. Mărginean*

Prefață de *Alecu Racoviceanu*

E I K O N

București, 2022

Cuprins

Prefață (<i>Alecu Racoviceanu</i>)	5
Cuvânt introductiv (<i>Alin L. Mărginean</i>)	7
Notă asupra ediției (<i>Alin L. Mărginean</i>)	15
N. Iorga, Un apărător al săracilor: „Domnul Tudor” din Vlădimiri (cca. 1780 - 1821)	17

Niciun drumet în calea lupilor

Prefață la studiul lui Nicolae Iorga despre Tudor Vladimirescu

Vreau să încep prin a saluta apariția colecției de cărți de istorie „de buzunar”, restituiri importante pentru o generație care pare să caute în Istorie mai mult faptul divers sau mesajul motivațional/ inspirațional în locul celui educațional. Mai întâi Liviu Rebreanu, acum Nicolae Iorga, mânuitori de idei și cuvinte cum lumea modernă, grăbită, minimalistă, nu mai produce. Deopotrivă autorii și personajele lor, Horea, Cloșca, Crișan și Vladimirescu, sunt repere care nu mai fac parte din arsenalul tânărului român, iar un format mic de carte, ușor de manevrat și citit ar putea contribui la readucerea lor în actualitate.

Un studiu al lui Nicolae Iorga despre Tudor Vladimirescu este un eveniment în sine. Întâlnirea dintre două personaje cu dimensiuni istorice greu de cântărit chiar și după atâția ani este senzațională. Scrise în preajma centenarului Revoluției lui Tudor Vladimirescu, Nicolae Iorga, fără să știe, cuvintele marelui istoric anticipau propriul destin!

În 1940, când o bandă legionară avea să îl asasineze, Iorga plătea, prin martiriu, prețul unei întregi generații de politicieni, în frunte cu monarhul lor, pentru inconsecvențele doctrinare, pentru

permisivitatea manifestată față de curente ce aveau să devină letale, pentru îngăduința față de un rege care își expunea frustrările în deciziile politice. Când Iorga și alte minți luminate ale vremii au văzut cum țara se înjumătățise după doar două decenii de la Marea Unire, cum extremismul devenise alternativă la guvernare, era prea târziu. Figură proeminentă, Iorga a devenit țintă!

Tudor Vladimirescu, pe de altă parte, a fost martirizat de foști aliați pe care a crezut că îi poate folosi în propriile scopuri. A murit lăsând în urmă doar scânteia unor idealuri și nu soluția pentru împlinirea lor.

„Drumeț în calea lupilor”, o expresie care caracterizează soarta poporului nostru, a devenit și titlul filmului dedicat asasinării lui Nicolae Iorga. „Drumeți” au fost și Vladimirescu și Iorga, doar lupii s-au schimbat în cei 120 de ani care s-au scurs între morțile lor. Cartea de față asta vă propune, întâlnirea dintre doi drumeți.

Dureros acum e că nimeni nu mai e drumeț. Lupi, însă, sunt! Mulți.

Alecu Racoviceanu

Cuvânt introductiv

Observând anumite frământări existente în societatea românească, am decis lansarea unei colecții de carte „de buzunar”, destinate publicului larg amator de istorie, pe care am intitulat-o „Drumul către România modernă”. Colecția va include volume de mici dimensiuni, aparținând unor autori români clasici, opere care au devenit accesibile în vederea unor reeditări libere. Denumirea colecției oglindește o intenție pe care ne-o dorim vizibilă prin selecția titlurilor care vor fi reeditate, și-anume reconstituirea, fie ea și fragmentară, a procesului de apariție a unei societăți românești moderne, a statului național unitar al românilor, stat care astăzi, la capătul unei lungi și extrem de frământate evoluții, este membru cu drepturi depline al familiei Uniunii Europene. Prezentul volum reprezintă, după evocarea din 1930 a lui Liviu Rebreanu, dedicată trioului Horia, Cloșca și Crișan, cel de-al doilea număr al acestei colecții, pe care ne-o dorim, repetăm, a fi realizată într-o formă accesibilă publicului larg.

*

Apărută în anul 1926, la Editura Casa Școalelor din București, opul lui Nicolae Iorga număra 112 pagini. Intenția autorului era cea de a

adăuga unele documente, precum și o serie de detalieri față de informația de bază, care era deja cunoscută din scrierile lui C. D. Aricescu și V. A. Urechiă, sau, cum spune Iorga însuși, „să scot la iveală și unele legături fără care nu se poate înțelege fapta lui Tudor și să statornicesc anumite judecăți cu privire la oameni și la împrejurări”. Nu ne propunem să ne pronunțăm asupra locului pe care acest volum îl ocupă în enorma operă a lui Nicolae Iorga (peste 20.000 de titluri, dintre care 1.003 volume¹), însă este clar că aceasta este una din scrierile în care marele istoric își manifestă preocuparea de a „încerca să surprindă istoria celor mărunți”, de a „desluși stările de spirit ale celor mici și mulți”². Desigur, Tudor din Vlădimiri (Vladimirescu) nu a fost și nu a rămas, în istoria noastră, ca un om neînsemnat, iar lucrarea lui Iorga ne convinge de acest lucru, o dată în plus. Totuși, cartea de față ne arată modul cum influența acțiunilor și a personalității lui Tudor s-a răsfrânt asupra celor mici și mulți. În plus de aceasta, cartea începe chiar cu categorisirea acelor „oameni care au avut o înrâurire asupra celorlalți”, dintre care „unii par anume veniți pe lume pentru aceasta”, deoarece „se nasc în împrejurări prielnice”, apoi „primesc o creștere potrivită pentru a cunoaște greul meșteșug de a stăpâni pe alții și de a întoarce vremurile din calea lor” și, în fine, „din toate părțile ei întâmpină sprijin

¹ Vezi Academia Română, *Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc*, coordonatori Victor Spinei și Dorina N. Rusu, Suceava, Editura Karl A. Romstorfer a Muzeului Național al Bucovinei, 2021, vol. II (D-K), p. 505.

² *Ibidem*.

în cercările lor de a face bine”, complex de împrejurări în care „un suflet cu adevărat mare și o inimă pe deplin bună pot să-și reverse asupra țării și neamului său toate binefacerile”. Este o descriere avântată a trei tipuri diferite de eroi (însă „cu toți trei, oamenii înaintea”): sunt, deci, cei porniți de sus, apoi alții, care „n-au de la început pe ce să-și sprijine puterile și avântul” și, în cele din urmă, „foarte mulți sunt aceia care n-au venit pe lume între prieteni, înțelegători și sfătuitoari buni. Nimeni n-a putut deosebi că ei nu sunt din rândul oamenilor obișnuiți, care așteaptă să fie luminați și îndreptați de alții”. Parcă Nicolae Iorga ne lasă pe noi, cititorii, să ghicim în care anume tip se încadra Tudor Vladimirescu. Totuși, din capitolul 1 aflăm, despre acesta, că „nici el nu părea merit pentru altă viață, decât aceea ce se ducea din tată în fiu pe acel colț de plai sărac”.

La fel ca volumul pe care l-am editat sub numărul 1 al prezentei colecții³, și acesta a fost scris de autorul lui înainte de Marea Unire⁴. Se vede, și aici, mesajul de pedagogie națională al autorului, din modul în care Iorga își încheie prefața, datată martie 1906: „Aceasta e datoria neamului nostru de astăzi față de bietul boiernaș țăran, față de ostașul umil, care a vrut să întemeieze ceva românesc în vremuri grele, când străinul ne apăsa și ca tiran vechiu și ca liberator nou, și care a încercat, după însușirile, după

³ L. Rebreanu, *Horia, Cloșca și Crișan*, ediție îngrijită, notă asupra ediției și cuvânt introductiv de Alin L. Mărginean, București, Editura Eikon, 2021, 96 p.

⁴ Ediția *princeps* a lucrării de față a apărut în 1906, la București, sub egida Bibliotecii Societății „Steaua”. Noi am lucrat, în vederea reeditării de față, pe ediția tipărită 20 de ani mai târziu.

luminile și putința lui, a da «obștii Țării Românești» puțină fericire”.

În fond, puterea de a construi, și încă în scurtă vreme, o mișcare națională și socială, în același timp, nu era deloc puțin lucru, într-o regiune în care toate imperiile vecine își trimiteau oștirile. Ba chiar foloseau, în cadrul trupelor lor, și elementele active din rândul românilor. Astfel, pandurii (pe care Iorga îi numește „ajutători români ai oștilor rusești căpătară însă o organizare aproape militărească, luată după aceia pe care și-o dăduseră sârbii în lupta lor pentru neatârnare”), au intrat în Istorie după „volintirii” care luptaseră de partea austriecilor până la pacea din 1791, căci „pentru toți, «ai noștri» erau oamenii generalului din Craiova, iar turcii erau dușmanii”. Apoi a urmat pustiirea din 1800 a Craiovei, de către trupele faimosului pașă din Vidin, Pazvantoglu. Cum se știe, pandurii luptaseră de partea rușilor, în războiul împotriva turcilor, dintre 1806-1812, conduși chiar de către Tudor („Comandirul» luptă cu flăcăii lui la Rahova și la Fetislam așa de frumos, încât se făcu vrednic de sabia de ofițer sau de parucic (locotenent) și de o decorație împărătească”). Pe vremea aceea, încă, nici „prin gând nu i-ar fi trecut hursuzului mazăl de la Cerneți, nemulțumit totdeauna cu oamenii și cu lucrurile, că, nu mai departe, peste câteva luni, el va fi stăpânul țării întregi, că boierimea va tremura înaintea lui, că oastea-i oltenească va păzi și pe părintele mitropolitul, că el va vorbi, ca o căpetenie altei căpetenii, către trufașul beizadea a lui Ipsilanti, care era și un general al împăratului pravoslavnic, că va spune turcilor dunăreni, ba chiar Porții Țarigradului, care e

durerea și dorința unui neam nenorocit, și că tot atunci îi va fi sfârșitul”.

Aflăm că activizarea lui Tudor, pentru cauza națională, s-a produs în momentul în care, invitat la București, pe seama vechilor lui merite militare, căpitanul eterist Iordachi „îi arată, desigur, în vorbe mari și cu viclenia ce trebuia, care e planul cel mare de mântuire a creștinilor de orice neam”. Acest aspect a fost confirmat, mai târziu, de monograful revoluției de la 1821, Andrei Oțetea, după ce a descoperit, în anul 1955, legământul lui Tudor față de Eterie: „Descoperirea acestor acte conferea tezei care plasa revoluția din 1821 în cadrul mișcării generale de independență a popoarelor creștine din Turcia europeană, o confirmare decisivă. Ea înlătura toate contradicțiile și permitea o explicație organică a întregii mișcări. Din aceste acte rezultă că, în spiritul cabinetului imperial rus, sarcina Eteriei era să provoace în Turcia europeană o stare de anarhie pe care guvernul otoman să n-o poată domina prin forțele sale și care să permită țarului autocrat să intervină nu pentru a sprijini revoluția, ci pentru a restabili ordinea, cu asentimentul Sfintei Alianțe, sau chiar la cererea Porții. Pentru aceasta, Rusia trebuia să apară cu totul străină de tulburările din Imperiul otoman”⁵. Și totuși, ne demonstrează Iorga, pentru Tudor greutățile au început, cu adevărat, tocmai atunci „când asupra lui veneau oameni, care și-l credeau legat cu jurământ de dânsii și pe care el totuși nu-i putea urma și, din nenorocire, nu le-o

⁵ Acad. Andrei Oțetea, *Tudor Vladimirescu și revoluția din 1821*, București, Editura Științifică, 1971, p. 9.